

A sajtószabadság napján

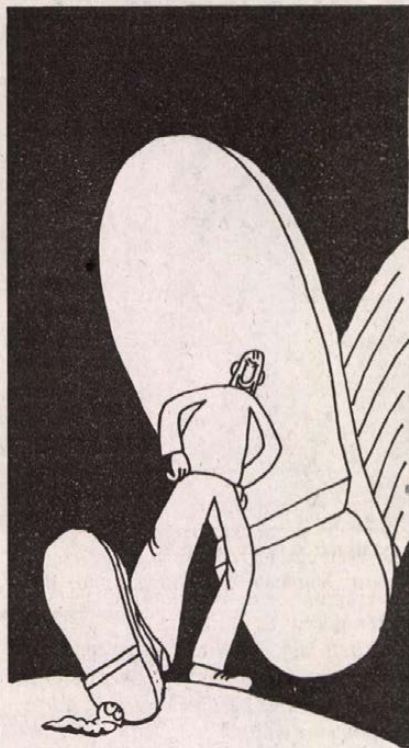
Március 15-i töprengésre készülődöm, melynek írásos eredménye – előre bejelentem – teljességgel méltatlan lesz ehhez a naphoz. Köntörfalazok és célozgatok majd, forrásaimat nem árulom el, és információimmal is takarékoskodom. Erre kényszerít, hogy ismét beköszöntött az oktanulni titkosított ügyek és védett vadak ideje. Az előbbiekre példa a dunai keret-egyezmény-tervezet. Amikor hál' istennek napvilágra csempésződött, a hozzám hasonló laikusok is láthatták, hogy miért kellett titkossá deklarálni. Mert kiderül belőle, amit Hornék tapintatosan takargatni akartak: a Duna magyarországi szakaszán építendő vízi erőmű mindkét fél elfojthatatlan óhaja, a tárgyalások alfája és ómegája.

Kiderül belőle továbbá, hogy a magyar delegáció vezetője a lehető legsántább kutyához hasonlatos. Ez már akkor is nyilvánvaló volt, amikor a postát okolta, amiért az illetékes parlamenti bizottság nem kapta meg az általa becsületesen feladott tárgyalási dokumentációt. A kis magyar postásgyerek, ugyebár, nem találta meg a parlament épületét. Most pedig, amikor megjelent a keretegyezmény, Hány János eleven, verébszaros szobraként áll előttünk. Hiszen minden tárgyalási forduló után biztosította a közvéleményt, hogy a vízi erőmű témája még nem került terítékre. Ámde a nyilvánosságra hozott dokumentum minden mondata erre vonatkozik: ez a teljes tárgyalási folyamat közös kiindulópontja és kétségbevonhatatlan feltétele. A kormány Nemcsók-párti többsége a befejezett tényig hallgatásába óhajtott burkolni érzelmek felkorbácsolására alkalmas alapállását. Ennyit a hatalmi érdekből titkosított ügyek természetrajzáról.

Ha a titkosítás nem ügyeket, hanem személyeket oltalmaz, akkor diszkrét kis állatkert létesül, védett vadak számára. A pártállami időben folyvást meggyűlt velük a bajom. Nemcsak Aczél György és Pozsgay Imre számított ide („Még nekem sincs hatalmam arra, hogy engedélyezzek egy ellenem szóló írást” – mondta nekem egy ízben szellemesen ez utóbbi), hanem mondjuk Németh László, Juhász Ferenc és Hermann István is. A vadakat központi cenzurális döntés nyilvánította védetteké, mégpedig az ország teljes területén. Azt hittem a rendszerváltozás idején, hogy ez ellen soha többé nem kell fellépnem.

Egy fölöttébb tehetséges fiatal újságíró cikket írt a *Magyar Narancs* számára Szekeres Imre feleségének, Vársárhelyi Katalinnak egy vállalkozásáról, melyhez a Postabank nyújtott segítséget. A minden politikai hevületet nélkülöző írás azt pró-

bálja bizonyítani, hogy különféle unfair módszerekkel, a törvény hézagainak kihasználásával miként penderítette ki a jövővelmezőnek ígérkező üzletből, férje nevének hivatali varázsát felhasználva, Vársárhelyi Katalin azt a baráti házaspárt, amellyel közösen vágta bele a vállalkozásba. Munkája végeztével az újságíró el-

MARABU RAJZA

küldte cikkét az érintetteknek, nyilván abból a célból, hogy ellenőrizhessék állításainak igazságtartalmát. Ez meg is történt, mégpedig hatékonyan, mert másnap a Postabank nagy tekintélyű vezetője közölte a *Magyar Narancs* felelős szerkesztőjével, hogy a cikk nem jöhet le a Postabank által támogatott lapban. A *Narancs* szókimondó munkatársai, akik eddig nem túrték a hangfogót és a szájkosarat, és egyébként is szabad lelkek, kétségbeesve törtek a fejüket: miként lakhatna jól a kecske (a sajtószabadság) oly módon, hogy a káposzta (a *Magyar Narancs*) azért megmaradjon. Megjegyzem itt, hogy az ügy kipattanása csak idő kérdése: nek látszott, mert a narancsos cikk anyagát szolgáló adatok nagy része fideszes berkekből származik. Amikor a Postabank nagy tekintélyű vezetője értesült erről, azonnal kapcsolatba lépett a Fidesz nagy tekintélyű vezetőjével. Ez lehet az

oka annak, hogy a párt programalkotó díszösszejövételén szétesztogatott hírlevélből kimaradt egy bizonyos tudósítás. Azóta számos sajtóorgánum értesült a narancsos botrányról. A téma taglalására azonban egyetlen újság sem vállalkozik. Így hát állandósult a forrongás a *Narancs* berkeiben. A lap jó néhány munkatársa pontosan tudja, hogy mi forog itt kockán.

Mihelyt elérheti egy központból sugárzó akarat, hogy a kormánypárthoz és az ellenzékhez közel álló lapok egyaránt védett állatnak tekintsenek egy vezető politikust, létrejön az állampárt-szindróma. Rendkívüli veszélyekkel jár, hogy a demokratikus parlamenti erők még csak meg sem próbálták átverekedni egy monopóliumellenes sajtótörvényt, noha folyvást a nyugati jogviszonyok felsőbbrendűségéről povelálnak. A legtöbb nyugati államban törvény határozza meg, hogy a sajtó hány százaléka lehet egy érdekcsoport kezében. A Postabank (és ennek nagy tekintélyű vezetője) becslésem szerint már megközelíti ezt a százalékot. Ráadásul ellentétes politikai töltésű lapokra fizet rá nagylelkűen (a *Magyar Narancsra* és *Beszélőre* egyrészt, másrészt például a *Magyar Nemzetre*), mert világnézeti elkötelezettséget kizárólag saját befolyási körének kiépítése iránt érez. Fenyő János meggyilkolása után félő, hogy a tulajdonosi koncentráció az elviselhetetlenségig fokozódik. Bár általában jobb, ha csak egy rossz van, mint ha sok, vitatható erkölcsiségű sajtócézárokból inkább sok legyen.

Akkor remélni lehet ugyanis, hogy legalább egymás érdekszféráinak kópéságait nem kezelik hétepcsétes titokként. Ráadásul a sajtókonzentrációval együtt jár, hogy az informális kapcsolatok még a tulajdonlás körénél is tágabb területre terjednek ki. Ebben az ügyben például (egyebek közt egy Nyár utcai szállodáról van szó) nagy szerepet játszott a Postabank érdekeltőségű Dom Rt., mely a szóban forgó cikk értesülése szerint Horn Gyula házát építette. Ezenkívül az ügy egy-két motívuma olyan huncutságokra emlékeztet, amelyek a Palotás János fellemtéssel végződő bűnperében kerültek napvilágra. (Valaki, mondjuk egy feleség, alapít két vállalatot, aztán különféle lukratív szerződéseket köt saját magával stb.) Ezek a Palotás-féle findzsacsélek – amelyek realizálásában a Postabank aktív szerepet vállalt – szintén igen nehezen, és meggyőződésem szerint töredékesen vergődtek nyilvánosságra.

Március 15-én arra kérdésre kell választ keresnem, hogy mit tegyek, ha a *Magyar Narancs* gárdája nem bírja keresztülvinni akaratát. Hallani vélem a kis roppa-

násokat: a gerincesigolyák törőfélben olyan hangot adnak, mint hajdanában biciklim kerekai alatt az éjszakai békák a Balaton partján.

A Postabank nagy tekintélyű vezetőjének, akárcsak József Attila kasznárjának, már többször zsebbe nőtt a két keze, vagyis nem fizetett néhány hónapig, hogy az ifjú, mindazonáltal jórészt családös munkatársak megtudják: hol lakik az Úristen. Ha a *Magyar Narancs* így, meg aztán mindenféle fenyegetésekkel el lehet bánni, akkor lassacskán megszűnik indiszkrét bája, amellyel újból és újból elcsábította a nonkonformista olvasókat és a partizán lelkületű szerzőket. És ha nemcsak itt, hanem másutt sem láthatnak napvilágot befolyásos személyiségeket kényelmetlenül érintő tények és feltételezések? Beletörődhet-e abba, hogy kritikái szemléletem csak szelektíven érvényesülhet? Ha kormány-párti gazdaságokról hallgatnom kell, akkor milyen erkölcsi alapon értekezhetek ellenzéki potentátok aljasságairól? A Kádár-korszakban sajtódilemmáimat megoldhatam oly módon, hogy illegális orgánumokhoz fordultam. Most nincsenek ilyenek. De ha volnának, sem olvasná senki őket, mert hiszen minek is: sajtószabadság van, ugyebár. Csak éppen a kodifikálhatatlan társadalmi erőviszonyok korlátozó szerepét kell elviselnünk. De tulajdonképpen miért viseljük el? – kérdelem ma, március 15-én, persze csak dünyögve, hogy ünneprontó ne legyenek.

Eörsi István
közír

Azóta egy hét telt el. Azért vártam e cikk közlésével, mert azt reméltem, hogy a *Magyar Narancs* számára készített írásnak mégiscsak sikerül megjelenie. Ma azonban, egy hét-tel később elolvastam az *Élet és Irodalom* március 20-i számában Kovács Zoltán és Tarnói Gizella kétoldalas riportját ugyanarról a témáról, amely a *Narancs*nál nem bírt napvilágra törni. A közölt cikk adatai egybecsengenek a kézirat munká megállapításaival.

Levonhatom a következtetést: a Kádár-rendszerben a politika közvetlenül cenzurázta a sajtót, most az üzleti szféra bekapcsolásával. Ilyen és egyéb szolgáltatások ellenértékeként viszelhet át egy bankvezér állami segédlettel olyan bukást is, melyet Nyugaton nem élhetne túl. – Az *Élet és Irodalom* nem a Postabank finanszírozza.